

Strindberg, visst, men varför?

I detta sista nummer detta år, detta århundrade, detta årtusende (fast det är ju bara almanacksfrågor – i andra kulturer är det varken nyår eller nytt sekel eller ändå mindre nytt årtusende!) publiceras fyra texter av August Strindberg. Varför det?

Ett svar kunde vara att det är texter som inte finns med i Nationalupplagan och som – det är jag övertygad om – inte en läsare på hundra känner till. Men det är inget riktigt svar. Vi sysslar ju normalt inte med textkritik och filologi. Till det finns andra tidskrifter.

Fast visst är textens historia viktig. Och vi är många som läst och påverkats av Röda Rummet. Oss ger de två korta texter som förläggaren Seligmann av försiktighet fick Strindberg att stryka en extra närhet till författaren. (Den som funderar på Strindberg och antisemitism bör för övrigt veta att Strindberg ändrade namnet på förläggarfiguren från Moses till Smith och satte till de extra orden om hur unge Levi fått lida.)

Det är rasande väl skrivna texter. Visst!

Dock, avgörande är att det är rasande bra texter som är nytiga för oss att läsa. Den nu sedan åttiosju år döde Strindberg skrev för hundratjugo år sedan om massmediernas – och den sköna litteraturens – personligt och intellektuellt miserabla Sverige så friskt att det kunde ha skrivits här och nu.

Kunde! Om de gängse kollegerna kunnat!

Men de kan inte och den trettioårige Strindberg förklarar varför de inte kan. I förra numret av FIB/K visade jag hur överklassen i Sverige var gång den känner sig hotad i överbyggnaden topphugger det intellektuella Sverige och rensar ut olämpliga tankars företrädare. I detta nummer visar Strindberg motbilden; den officiella intellektuella vänsterns elände. Det som möjliggör de återkommande kalhyggerna.

Det var ju ingen tillfällighet att Strindberg hade så svårt att bli publicerad och än svårare att bli erkänd. 1879 när han hållit på ett decennium skrev de bildade till varandra om honom som misslyckad pekoralist. Hade han inte varit så fruktansvärt envis hade de lyckats få honom hängd i tysthet. Vi hade då aldrig hört namnet!

Man bör inte glömma att de härskande tankarna i varje tid är de härskandes tankar och att vad som i ett givet samhälle kallas

konst och intressant skönhet ständigt blott är det som tjänar överklassen (det må kallas revolutionärt eller ej!). Allt annat är okonst. (Strindberg skrev utmärkt om detta!) Överklassen och de fina bildade – de som nu kallas de intellektuella, vänster som höger – känner också i det offentliga varandra på lukten. Som hundar. Strindberg hade en främmande lukt.

Hörde inte riktigt till släktet. Var folk.

Först när han med Röda Rummet kunde ta ett språng högt över dessa de bildade, de skönt litterära (såväl i Akademien som bland de som då kallade sig liberaler) och nå fram till publiken (6.000 exemplar var något märkligt på den tiden) tvangs de släppa fram även Mäster Olof.

Det då Unga Sverige – föreningen fria ordet, som han hånfullt kallade dem – ville dra nytta av honom. De sökte – och misslyckades – få honom politiskt korrekt.

I folks ögon var han vänster ty han skrev – som den knapadlige Heidenstam påpekade – med trälsinnet i behåll. En misstänksamhetens öppna blick snett underifrån.

Den präglar berättelsen från La Croix och förklarar varför de ädlare liberalerna – och senare de officiella socialdemokraterna – som sökte styra honom tvangs ta avstånd från honom ända till dess de äntligen kunde hylla honom som lik i begravningsstolen. Hans skildring 1879 av såväl fria ordets män som riksdagsmannen var olämplig. I DN helt otryckbar. (Skulle nyskriven där vara det av samma skäl i dag.)

Att Hjalmar Branting till skillnad från Stormklockeungdomarna inte ville ta ställning för Strindberg i Strindbergsfejden hade samma orsak som att Wall inte velat trycka Strindberg i DN trettiofem år tidigare; det skulle varit politiskt otaktiskt.

Detta skall vi komma ihåg.

Visst har man gjort museum över honom, man plågar skolbarn med hans texter och har sökt begrava honom under Nationalupplagans knäpande med akusativen hos August men var gång hans ord kan släppas loss hotas överklassen och dess tankemonopol; dess Svenska Akademi och Rättänkande Vänster – för att inte tala om den försiktigt hyllande mindre gudliga församling som just privatiserat sig ut i medialitet.

Därför bör han tryckas och läsas!